

Kansallisten vähemmistöjen oikeuksia koskevat toimintaohjeet

TOIMINTAPERIAATTEET – kunnanvaltuusto hyväksyy

Toimintaperiaatteissa ilmaistaan politiikan arvopohja ja suhtautumistapa. Kunnanvaltuusto vahvistaa tällaiset asiakirjat, koska ne ovat luonteeltaan periaatteellisia ja kuuluvat siksi kunnallislain mukaan valtuutettujen päätösoikeuden piiriin ja ovat voimassa toistaiseksi. Toimintaperiaatteet kertovat siitä, mihin kaupunki pyrkii tietyllä alueella, joka koskettaa monia toimialoja. Toimintaperiaatteissa ei esitetä yksityiskohtaisia kannanottoja toteuttamisesta, priorisoinnista tai menetelmistä.

STRATEGIA – kunnanhallitus hyväksyy

Strategia-asiakirjassa on esitelty poliittisen tahdon kohdentamista koskevia konkreettisia toimenpiteitä. Strategiassa määritellään, kuka on vastuussa toimenpiteiden toteuttamisesta, milloin ne pitää toteuttaa ja miten toimenpiteitä priorisoidaan. Strategia on voimassa rajallisen ajan, kuten esimerkiksi vaalikauden, ja sen hyväksyy kunnanhallitus.

TOIMINTAOHJEET – kunnanhallitus hyväksyy

Toimintaohjeet varmistavat oikeanlaisen toiminnan ja kaupungin tekemän työn hyvän laadun. Toimintaohjeissa tarkennetaan, miten tavoitteisiin pyritään. Kyse voi olla esimerkiksi siitä, kuinka eri tahojen on toimittava, jotta kunnanhallituksen hyväksymät toimintatavoitteissa ja strategiassa asetetut poliittiset tavoitteet saavutetaan.

OHJEET – hallintojohtaja/johtaja hyväksyy

Ohjeet ja rutiinit koskevat yleensä toimintaohjeiden ja muiden ohjaavien asiakirjojen toimeenpanoa. Tällainen asiakirja on hallinnon työkalu, jolla se panee toimeen poliittisia päätöksiä. Asiakirja ei ole poliittisten elinten muodollisten päätösten väline vaan sen laatii tarvittaessa toimeenpaneva taho/yksikkö yhdessä vastaavan hallintojohtajan/johtajan kanssa.

Asiakirjatyyppe	Voimassaoloaika	Päätävä elin	Päätöspäivämäärä
Toimintaohje	Toistaiseksi	Kunnanhallitus	17.6.2019
Hyväksytty lain mukaisesti	Muutospäivämäärä	Asiakirjavastaava	Seuranta
Kyllä	2023	Kaupungin johto	Vuosittain

Johdanto

Vähemmistöjä koskeva lainsäädäntö

Ruotsin vähemmistöjä koskevan lainsäädännön tarkoituksena on suojella kansallisia vähemmistöjä, tukea ja suojella niiden kieltä ja kulttuuria ja vahvistaa vähemmistöjen vaikutusmahdollisuuksia. Ruotsin kulttuuriperintöön kuuluvat kansalliset vähemmistökielet on säilytettävä ja niitä on kehitettävä elävinä kielinä.

Kansallisia vähemmistöjä ja vähemmistökieliä koskeva laki, jonka tarkoituksena on vahvistaa kansallisten vähemmistöjen oikeuksia, astui voimaan vuonna 2009. Laki sisältää perustavanlaatuisia koko maan kaikkia kansallisia vähemmistöjä koskevia velvoitteita kunnille, maakäräjille ja muille hallintoviranomaisille. Lakia on myöhemmin päivitetty, ja sen viimeisin muutos astui voimaan tammikuussa 2019. Siinä käsitellään muun muassa kuntien ja maakäräjien vastuuta hyväksyä vähemmistöpoliittisen työn toimintaohjeet.

Lain mukaan Ruotsissa on viisi kansalliseksi vähemmistöksi määriteltävää ryhmää: juutalaiset, romanit, saamelaiset, ruotsinsuomalaiset ja tornionlaaksolaiset.

Tavoitteena on tukea erityisesti lasten ja nuorten kulttuuri-identiteetin kehittymistä ja oman vähemmistökielen käyttöä. Vähemmistöjen on siksi saatava tietoa oikeuksistaan ja pystyttävä vaikuttamaan heitä koskeviin asioihin erityisissä neuvotteluissa. Tämä ei tarkoita *yleistä* oikeutta neuvotteluihin, vaan kyse on kysymyksistä, jotka koskettavat erityisesti vähemmistöjä.

Vähemmistöjä koskevassa lainsäädännössä tarjotaan erityisen vahvaa tukea suomen-, meän- ja saamenkielelle. Se tarkoittaa myös erityisen vahvaa tukea erikseen nimetyille niin kutsutuille hallintoalueille. Solnan kaupunki kuuluu suomen kielen hallintoalueeseen. Ruotsinsuomalaisella vähemmistöllä on täällä esimerkiksi oikeus päivähoitotoimintaan ja vanhustenhoitoon niin, että toiminta järjestetään joko kokonaan tai merkittävältä osin suomen kielellä.

Kaupungin kansallisia vähemmistöjä koskeva työ

Kansallisia vähemmistöjä koskeva työ koskettaa erityisesti seuraavia lautakuntia: päivähoito-, koulu-, kulttuuri- ja vapaa-aika- sekä hoitolautakunta. Tämän lisäksi kaikilla viranomaiskysymyksiä käsittelevillä lautakunnilla on vähemmistöjä koskevan lainsäädännön asettamia velvoitteita.

Ne neljä lautakuntaa, joita asia erityisesti koskee, ovat jo kauan tarjonneet palveluita paljon useammille kieliryhmille kuin vain kansallisille vähemmistökielille ja vastanneet näiden kieliryhmien tarpeisiin. Tiedotteita on myös saatavilla monella kielellä sekä painettuna että osoitteessa solna.se. Lautakuntien hallintoviranomaiset ovat tottuneet työskentelemään näiden ryhmien kanssa.

Kaupunki tarjoaa kaikille ryhmille oman äidinkielen opetusta. Kansalliseen vähemmistöryhmään kuuluvilla oppilailta ei tarvitse olla ennestään kyseisen kielen taitoa. He voivat siis opiskella kieltä uutena kielenä.

Koska Solna on suomen kielen hallintoalue, meillä tarjotaan päivähoitotoimintaa suomen kielellä ja mahdollisuutta suomenkieliseen opetukseen. Useimmilla vanhustenhuollon parissa työskentelevillä kotipalveluyrityksillä on suomenkielistä henkilöstöä. LOV:n (laki valinnanvapaudesta) puitteissa tarjolla on vanhusten asumisyksiköitä, joissa on suomenkielistä henkilöstöä. Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunta tarjoaa toimintaa kaiken ikäisille sekä kirjastopalveluita.

Kunnanhallitus koordinoi kansallisiin vähemmistöihin liittyviä kysymyksiä kaupungissa. Kunnanhallituksen puitteissa tarjotaan myös tiettyjä suomen kielen hallintoalueeseen liittyviä palveluita. Käytännön koordinoituvuudesta kaupungissa vastaa suomenkielinen työntekijä. Ruotsinsuomalaisille voidaan myös tarjota erityisiä kulttuuritapahtumia ja mahdollisuuksia neuvotteluihin kysymyksissä, jotka koskettavat erityisesti heitä.

Solna seuraa kaupungin kansallisten vähemmistöjen parissa tekemää työtä ja raportoi siitä vuosittain Tukholman läänin lääninhallitukselle.

Kaupungin hallinto järjestää tarvekyselyitä Solnan kansallisille vähemmistöille saadakseen selville, miten nämä toivoisivat kaupungin toteuttavan vähemmistötyötä. Kyselyt on suunnattu osin ruotsinsuomalaisille, osin muille kansallisille vähemmistöille sekä erityisesti niille solnalaisille peruskoululaisille, jotka saavat äidinkielenopetusta vähemmistökielillä.

Kaupungin kansallisia vähemmistöjä koskevan työn toimintaohje

Ruotsin kuntien ja maakäräjien on kansallisia vähemmistöjä koskevan lain (2009:724) mukaan hyväksyttävä viittä kansallista vähemmistöä koskevan työn tavoitteet ja toimintaohjeet. Solna on lisäksi suomen kielen hallintoalue. Kaupunki on jo pitkään pyrkinyt tarjoamaan kunnallisia palveluita sekä kansallisille vähemmistöille että muille solnalaisille vähemmistöryhmille. Näiden toimintaohjeiden voikin sanoa olevan ainakin kansallisten vähemmistöjen osalta jo meneillään olevan työn saattamista kirjalliseen muotoon.

Nämä toimintaohjeet kuvaavat kattavasti kaupungin tekemää kansallisten vähemmistöjen oikeuksia koskevaa työtä ja jakavat vastuuta kaupungin lautakunnille.

Kaupunki on ennen uusien toimintaohjeiden laatimista kutsunut kansallisten vähemmistöryhmien edustajia neuvotteluihin. Kaupungin hallintoelimet ovat olleet mukana laatimassa toimintaohjeita, ja lautakunnilla on ollut mahdollisuus antaa niistä lausuntoja.

Toimintaohjeissa käsitellään niitä näkökulmia, joita laki pitää erityisen tärkeinä:

- kansallisten vähemmistöjen kielet
- kansallisten vähemmistöjen oikeus päivähoidon ja vanhustenhoitoon omalla kielellään
- kansallisten vähemmistöjen kulttuuri
- tiedottaminen kansallisille vähemmistöille
- kansallisia vähemmistöjä koskevan osaamisen kehittäminen kaupungissa
- osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet erityisesti kansallisia vähemmistöjä koskevissa kysymyksissä
- koordinointi ja seuranta.

Kansallisten vähemmistöjen kielet

Koululautakunnan on tiedotettava kaupungin kouluissa opiskeleville lapsille ja nuorille heidän oikeudestaan äidinkielenopetukseen kansallisella vähemmistökielellä. Lautakunnan on tiedotettava vanhemmille tästä mahdollisuudesta ja kannustettava lapsia ja nuoria hyödyntämään oikeuttaan äidinkielenopetukseen.

Koululautakunnan on jatkuvasti pyrittävä kehittämään opetusta ja sen saavutettavuutta esimerkiksi etäopetuksen ja sopivien oppimateriaalien avulla ja muilla keinoin tarvittaessa myös yhteistyössä muiden koulujen ylläpitäjien kanssa.

Koululautakunnan täytyy tarvittaessa vahvistaa kansallisten vähemmistökielten opettajien saatavuutta.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan on yhdessä lapsi- ja päivähoidolautakunnan, koululautakunnan ja hoitolautakunnan kanssa rohkaistava kansallisia vähemmistöjä tekemään kielellisiä ja kulttuurisia toimenpiteitä koskevia aloitteita ja otettava ne huomioon sellaisessa toiminnassa, jonka tarkoituksena on vahvistaa ja kehittää vähemmistökieliä ja niiden käyttöä.

Kun näihin lautakuntiin, joiden alaisuudessa tapahtuva toiminta kohdistuu suoraan solnalaisiin, rekrytoidaan uusia jäseniä, kansallisten vähemmistökielten osaamista on pidettävä erityisenä ansiona, jos kaksi ehdokasta on muutoin samalla viivalla.

Kansallisten vähemmistöjen oikeus päivähoitoon omalla kielellään

Lapsi- ja päivähoitolautakunta on vastuussa päivähoitotoiminnan järjestämisestä niin, että päivähoitopaikassa on suomenkielinen henkilökunta, koska kaupunki on suomen kielen hallintoalue.

Lapsi- ja päivähoitolautakunnan on päivähoitotoiminnan kautta pyrittävä vaikuttamaan siihen, että kansallisiin vähemmistöihin kuuluvilla lapsilla on mahdollisuus kehittää sekä ruotsin että oman vähemmistökielen osaamistaan.

Kansallisten vähemmistöjen oikeus vanhustenhoitoon omalla kielellään

Hoitolautakunnan on tukipäätöksen ja vanhuksen toiveen perusteella huolehdittava siitä, että kotipalvelua tai palveluasumista tarjotaan suomen kielellä.

Hoitolautakunnan on tukipäätöksen ja yksilön toiveen perusteella huolehdittava siitä, että palveluita tarjotaan tarpeen mukaan kansallisilla vähemmistökielillä.

Hoitolautakunnan on huolehdittava siitä, että 80 ja 90 vuotta täyttävien luona tehtävillä kotikäynneillä tiedotetaan mahdollisuudesta saada palvelua vähemmistökielillä, erityisesti suomen kielellä.

Hoitolautakunnan on rohkaistava yhdistyksiä ja järjestöjä tarjoamaan ystäväpalvelua suomen kielellä.

Hoitolautakunnan on huolehdittava siitä, että jossakin kaupungin seniorien kohtaamispaikassa järjestetään toimintaa myös suomeksi.

Kansallisten vähemmistöjen kulttuuri

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnan on tiedotettava sellaisille kansallisia vähemmistöjä Solnassa edustaville järjestöille, joilla on oikeus järjestöavustukseen, tästä avustuksesta ja kannustettava näitä järjestöjä hakemaan sitä.

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnan on tiedotettava kansallisia vähemmistöjä edustaville järjestöille mahdollisuudesta varata lautakunnan julkisia tiloja kansallisten vähemmistöjen tapaamispaikoiksi.

Koululautakunnan on varmistettava, että peruskoulun käyneet oppilaat ovat saaneet tietoa kansallisten vähemmistöjen kulttuureista, kielistä, uskonnoista ja historiasta.

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnan sekä hoitolautakunnan on erikseen ja tarvittaessa yhdessä huolehdittava siitä, että Solnan kulttuurielämä tarjoaa jokaiselle jotakin, mikä tarkoittaa sitä, että myös kansalliset vähemmistöt ja heidän kielensä huomioidaan.

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnan on kirjastosuunnitelman mukaisesti kehitettävä menetelmiä ja toimintaa, jotka innostavat lukemiseen ja kielen kehittämiseen. Huomiota tulee kiinnittää erityisesti päivähoitossa oleviin lapsiin ja kansallisiin vähemmistöihin.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan on kirjastosuunnitelman mukaisesti huolehdittava siitä, että kirjastot toimivat eri ryhmiä yhdistävinä kohtaamispaikkoina myös ihmisille, jotka puhuvat jotakin kansallista vähemmistökieltä.

Kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan on kirjastosuunnitelman mukaisesti yhteistyössä naapurikuntien kanssa laajennettava kansallisille vähemmistöille kohdistettua tarjontaansa kansallisilla vähemmistökielillä.

Kulttuuri- ja vapaa-ajanlautakunnan on huomioitava erityisesti Suomen itsenäisyyspäivä järjestämällä toimintaa päivän juhlistamiseksi. Lautakunnan on tiedotettava myös muista kansallisten vähemmistöjen juhlapäivistä ja huomioitava niitä.

Kunnanhallituksen on huomioitava kaikkien vähemmistöjen juhlapäivät liputtamalla kyseisinä päivinä kansallisten vähemmistöjen lipuilla. Juhlapäiviä ovat: saamelaisen kansallispäivä, ruotsinsuomalaisten päivä, kansainvälinen romanien päivä ja tornionlaaksolaisten päivä. Juutalaisella vähemmistöllä ei ole omaa lippua tai juhlapäivää. Suomen itsenäisyyspäivä huomioidaan liputtamalla Suomen lipulla.

Kansallisia vähemmistöjä koskevan osaamisen kehittäminen kaupungissa

Kunnanhallituksen on tuettava pyrkimyksiä vähemmistöjä koskevan osaamisen kehittämiseen sekä tuettava ja neuvottava kaupungin lautakuntia.

Kaupungin lautakuntien on kehitettävä työntekijöidensä vähemmistöjä koskevaa lainsäädäntöä, kansallisia vähemmistöjä ja kansallisia vähemmistökieliä koskevaa osaamista. Kunnanhallitus vastaa koulutuksen järjestämisestä ja koordinoi toimenpiteitä.

Niiden lautakuntien, joiden toiminta koskee suoraan solnalaisia, on oltava valmiita antamaan virkavapaata työntekijöille, jotka haluavat kehittää jonkin kansallisen vähemmistökielen osaamistaan.

Tiedottaminen kansallisille vähemmistöille

Kunnanhallitus vastaa siitä, että kaupungin verkkosivustolla osoitteessa solna.se on tietoa kansallisten vähemmistöjen oikeuksista ja perusturvasta, sekä siitä, että laista on saatavilla tietoa kaikilla vähemmistökielillä.

Kunnanhallitus vastaa siitä, että suomen kielen hallintoalueesta, vahvasta suojasta ja suomen kielellä tarjottavasta toiminnasta on saatavilla tietoa kaupungin verkkosivustolla solna.se suomeksi.

Kunnanhallitus varmistaa, että palvelua saa kunnan yhteyskeskuksen kautta suomeksi.

Lapsi- ja päivähoitolautakunnan on tiedotettava ruotsiksi ja suomeksi vanhemmille mahdollisuudesta hakea suomenkieliseen päivähoitoon kaupungin sähköisessä palvelussa siinä vaiheessa, kun lapselle haetaan päivähoito- tai koulupaikkaa. Lautakunnan on myös muilla sopivilla tavoilla tiedotettava mahdollisuudesta suomenkieliseen päivähoitotoimintaan.

Koululautakunnan on sopivalla tavalla tiedotettava kaupungin oppilaille ja näiden vanhemmille oikeudesta oman äidinkielen opetukseen kansallisilla vähemmistökielillä.

Hoitolautakunnan on sopivalla tavalla tiedotettava mahdollisuudesta saada henkilölle myönnettyä kotipalvelua tai palveluasumista niin, että henkilökunta on suomenkielistä.

Kunnanhallituksen on investoitava kaupungin työntekijöiden kansallisten vähemmistökielten osaamiseen niin, että organisaatiossa varmistetaan riittävä kielellinen osaaminen.

Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet erityisesti kansallisia vähemmistöjä koskevissa kysymyksissä

Kunnanhallituksen on kerran vuodessa kutsuttava koolle kaikkien Solnan kansallisten vähemmistöjen edustajia keskustelutilaisuuteen.

Kunnanhallitus vastaa siitä, että ruotsinsuomalaisia kutsutaan erikseen keskustelutilaisuuteen, koska kaupunki kuuluu suomen kielen hallintoalueeseen. Keskustelutilaisuuksien on oltava ensisijaisesti temaattisia niin, että niissä keskitytään kulttuuriin, päivähoitoon, kouluun ja vanhustenhoitoon. Asianosaisten lautakuntien on oltava edustettuina keskusteluissa.

Koordinointi ja seuranta

Kunnanhallitus koordinoi kansallisten vähemmistöjen parissa tehtävää työtä kaupungissa.

Kunnanhallitus koordinoi kaupungin kansallisia vähemmistöjä koskevien toimenpiteiden raportointia valtion viranomaiselle, joka vastaa kansallisesta seurannasta (tällä hetkellä Tukholman läänin lääninhallitus).

Kunnanhallitus seuraa vähintään kerran vuodessa kaupungin kansallisten vähemmistöjen oikeuksia koskevan työn toteutumista. Seuranta tehdään kaupungin toiminnan ja talouden seurantajärjestelmän mukaisesti.